

NECİP FAZIL'DA ŞİİR ve DİL FELSEFESİ

Öğr.Gör.Naki GÜLAY

Dokuz Eylül Üniversitesi

Buca Eğitim Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü

ÖZET

Necip Fazıl, XX. yüzyıl Türk edebiyatının kendine özgü şair ve yazarlarından. Şairlerin sultanı ünvanını almıştır. Yeni Türk şiirinin kurucu ve temsilcilerindedir. Edebiyatımıza milli, fakat yeni bir şiir anlayışı ve orijinal bir şiir dili getirmiştir. Din ve felsefe gibi anlatımı zor konularda bile Türkçemize çok güzel ve yüksek değerde şiirlerin yazılabileceğini ortaya koymuştur. Günümüz şiirine asıl, sade bir anlatım güzelliği ve canlı bir kelime kadrosu zenginliği kazandırmıştır. Şair, aynı zamanda şiirde dilin felsefesini yapmış iyi bir dil ustası ve ideal bir aksiyon adamıdır.

SUMMARY

Necip Fazıl is a 20th. century Turkish literature poet and writer, having his own style. He is titled as "Sultan of Poets". He's one of the founders and representatives of the New Turkish Poetry. He has brought a national but new poetry insight and an original poetry tongue to our literature. He has proved the possibility of writing nice and valuable poems about subjects that are hard to express as religion and philosophy using our own language. He caused our latest poetry to earn a noble look, a vivid and wide lexicon and a simple expressionism. The poet is a language master, who philosophized language in poetry and an ideal of action at the same time.

Bir bardak su gibi çalkalandı dünya

Söndü istikamet, yıkıldı başlık

Al sana hakikat, al sana rüya

İşte ahıslık, işte sarhoşluk⁽¹⁾

Necip Fazıl Kısakürek (1905-1983, İstanbul) yıllarında yaşadı. 1980'de "Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü"ne layık görüldü. Aynı yıl Türk Edebiyatı Vakfı tarafından şairler sultanı seçildi. Şiirlerinde; Yunus Emre, Baki, Fuzûlî, Yahya Kemal ve Mehmet Âkif gibi şairlerimizin karakteristik özelliklerini bir arada bulduğumuz günümüzün büyük şair, yazar ve düşünürlerimizdendir.⁽²⁾ Zamanın ve ömrün bilmeden, habersizce geçişi için şöyle sesleniyor:

*Tam otuz yıl saattim işlemiş ben durmuşum
Gökyüzünden habersiz, uçuruma uçurmuşum.*

Üstâd olarak hitab edilen filozof şair, düşünceyi şiir haline getirmiş, yaşayan Türkçe ile, konuşma diliyle en güzel şiirleri yazmıştır. Şairin; yazarlık, şairlik hayatı 1934'ten önce ve sonra olmak üzere iki dönemdir. Şiirlerini 1922 yılında yayınlamağa başladı. Örümcek Ağı, Kaldırımlar, Ben ve Ötesi, Sonsuzluk Kervanı, Çile adlarında şiir kitapları vardır. Ayrıca hikâye, tiyatro ve fıkra türünde eserler yazmıştır.

Şair, çağdaş Türk şiirine yeni bir şekil, yeni bir muhteva kazandırdı. Yeni şiir akımının öncüsü ve temsilcisi oldu. Poetika'sında şiir için "mutlak hakikatı arama işidir"⁽³⁾ diyen şairin şiirlerinde iç ve dış âlem, insan ve çevre, zaman ve mekân bütünlüğü içinde objektif ve subjektif değerlere ait zengin bir kelime kadrosu vardır. Şiirin anlam ve amacı hakkında şöyle diyor:

*Anladım işi, sanat Allah'ı aramakmış;
Marifet bu, gerisi yalnız çellik-çomakmış*

Millî öze batı ilim ve tekniğini şiirde birleştiren şair, dili bir düşünce haline getirmiştir. Duygularının sembolleri olan imajları, manzara ve tabloları zengin ve çeşitli kelime hazinesi ile göz önüne sermiştir. Kelimeleri âdeta yoğurmuş, pişirmiş, ustalikle yan yana dizmiştir. Anlam yükü ve tasvir gücü kuvvetli olan kelimeleri seçmiştir. İnsan ve düşünceyi ise şöyle karşılaştırıyor:

*Ben, başı ağır gelmiş dostukta süşen fikir
Benliğin dolabında, kör ve çilekeş beygir*

O, millî edebiyat döneminden bu yana aynı anlayış ve dokuda bir şiirin temsilcisi olmuştur. XIII yüzyılın büyük mutasavvıfları olan Mevlâna ve Yunus Emre'nin şiirlerindeki samimi anlatım, lirik ve mistik atmosferi kendi şiirlerinde yaşatmıştır.⁽⁴⁾ Ölüm ve zamanı boşa geçirme hakkındaki düşüncesi ise şöyle :

*Küpek korkusuyla korktum ölümden,
Ölmeden ölmeyi anlayamadım,
Ne güneşler doğup battı üstümden
Bir günü bir güne bağlayamadım.*

Estetik heyecan ile dil ve uslûbu tabii bir şekilde birleştirmiş, sade ve samimi bir anlatım biçimi bulmuş, şiirde güçlü bir iç âhenk sağlamıştır. Başboşluk, yalnızlık ve dünyaya bakış hakkındaki duygu ve düşüncelerini veciz ve orijinal bir anlatımla şöyle dile getiriyor:

*Yeryüzünde yalnız benim serseri,
Yeryüzünde yalnız ben derbederim
Herkesin dünyada varsa bir yeri,
Ben de bütün dünya benimdir derim*

Şair; Yunus ve Âkif gibi adamsendeciliğin ve tembelliğin düşmanı olmuş, sarsılmaz bir idealizm peşinde koşmuştur. Şiirlerinde ideolojisini gerçekleştirmiş, bu sayede yeni gençlik meydana getirmiştir. (5) Çalışkan ve dünyadan haksızlıkları kaldıracak nesil için şöyle sesleniyor:

*Yetmez mi bunca zaman
Yan gelip yattıkları;
Ben nesil değiştiriyorum
Doğrusun yattıkları*

Aydınlar seviyesinde, milli bir halk şiiri türünde Türkçenin en güzel örneklerini vermiştir. Günümüz Türk şiirine yeni bir hamle getirmiştir. (6) En çok zorluk çekilen din ve felsefeye dayalı anlatımla böylesine güzel şiirler yazarak dilimizin güzelliğini, zenginliğini ve yeteneğini ispat etmiştir.

Önceleri; Yunus gibi ölümden korkmuş, sonra ölümün kaçınılmaz bir son, bir kader olduğuna O da inanmıştır. (7) Ölüm, geride acı ve hüznü bırakan, maddi dünya varlıklarının, güzelliklerinin ve sevilenlerin geride bırakıldığı yalnız geçilen bir kapı. Ölümü maddi dünya tasvirleriyle şöyle dile getirir:

*Bu kapıdan kol ve kanat kırılmadan geçilmez
Eşten, dosttan sevgiden ayrılmadan geçilmez
Varlık için, yolculuk nasıl yaşamak topyekûn
Aklı yele salıverip çıldırmadan geçilmez*

Şair; Aşk, ölüm, yalnızlık, sonsuzluk, ferd ve toplum temalarını basit, hareketli, tasvir gücü kuvvetli kelimelerle, va in, mecazi ve felsefi anlatımla işlemiştir. Şair için dünya iki renktir. Ak ve Kara.

*İnsan bu, su misall; kıvrım kıvrım akar ya
Bir yanda akan benim, öbür yanda Sakarya*

*Her şey akar, su, tarih, yıldız, insan ve fikir;
Obuklar çift, birinden nur akar, birinden kir.*

Zeki, nüktedan, açık sözlü ve cesur olan filozof şair, devrinin sosyal ve politik olaylarını hicvetmekten çekinmemiştir. Son kırk yılın inançlı Türk aydınları üzerinde derin tesirler bırakmıştır.⁽⁸⁾ Şair, Zengin ve ansiklopedik bir kelime hazinesine sahiptir. Hiç kimseden bir şey beklemeyen, kimseden çekinmeyen şair kelimelerle satranç oynar gibi oynamıştır.

*Lâfınun dostusunuz, çilemin yabancıısı
Yok mudur, sizin köyde, çeken fikir sancısı*

Yukarıdaki söyleyişle düşünen insanın daima huzursuz ve yalnız kalmaya mahkum olduğunu dile getiren şair, özgür düşüncenin temsilcisidir. Her konuda sonuca ve senteze varan şair, şiir örgüsünü dile borçludur. Şiirlerinde bütün sanat ve edebiyat akımlarının iyi taraflarını birleştirmiştir. Bundan dolayı kelime çeşitleri, felsefi söyleyişler ve terimler çoktur. Kelimelerin mecaz manaları ön planda tutulmuştur. Kelime telrarlari ve aynı kelimelerin kullanışları şiire canlılık, akıcılık ve farklı değerler kazandırmıştır.⁽⁹⁾

Şiirlerindeki kelimeler; Allah, insan, ölüm, tabiat, kadın, korku, idealizm, toplum, devlet konularını kapsamaktadır. Ömrünü yaşadığı topluma adayan filozof şair asil Türk milleti için şunları söylüyor:

*Allahın seçtiği kurtulmuş millet
Güneşten başını göklere yükselt
Avlanır, kim sana atarsa kement
Ezel kuşatılmaz, çevrilmez ebet*

Şiirlerinde iyi-kötü kavramlar, tezatlar, kararsızlıklar ve kapalılıklar vardır. Mâna dolu kelimeler seçilerek, yerinde kullanılmış, sağlam bir kelime örgüsü ve dengesi kurulmuştur.

Şair, üç neslin şairi olmuştur. Şair olarak ilk görünüşünden itibaren ilgi odağı olmuştur. Türkiye'de ve Batı'da tanınmıştır. Diğer şair ve yazarlardan farklı, üstün bir sanat ve orijinal bir şiir dili vardır.(10)

Şiirlerinde anlam alanları bakımından tabiatla ilgili kozmik, gökyüzü, tabiat olayları, bitki, hayvan, eşya, insan bedeni, ruhu, aşkı, acı, sanat, tarih, kahramanlık, din, akıl, düşünce, bilim, toplum, dostluk, vatan, bayrak, millet, hürriyet ve siyaset konularıyla ilgili kelimeler kullanmıştır. Bu konularla halk şiirini ön plâna çıkarmış, günümüz şiirine geniş bir anlam kazandırmıştır. Kişilerin ve düşüncelerin esiri olmamıştır. Fikir ve vicdan hürriyeti için şöyle sesleniyor:

*Filirin ne fahişesi oldun, ne tımparası;
Bir vicdanın hilemeni, kaçır hava parası*

Şairde yenilik ve başkalık esastır. Şiirleri güçlü, coşkulu bir iç ahenge sahiptir. Bu da sağlam ve canlı bir dile dayanmaktadır. Şair Türkçeyi, çok özel kullanmıştır. Düşünce ve duyguyu kelimelerle bütünleştirmiştir. Alliterasyonlar yapılmış, kelime tekrarlarıyla ahenk ve ilna gücü sağlanmıştır. Müzikalitesi olan kelimeler seçilmiş, armonize mısralar, derin benzetmeler ve mantık oyunları yapılmıştır. Şair âdetâ kendine özgü, orijinal bir saf şiir dili meydana getirmiştir. O daima erişilmazın peşindedir. İnsanın kendini arayışını ve tutkularının ulaşılmazlığını ve doyumsuzluğunu şöyle tasvir ediyor:

*O hi, kuduz var itadına hasret;
Hasret, itelmeye, itilmelerde.
Bir damla bal tatsa, tadına hasret;
Peşinden koştuğuca nifak herde.*

Şiirlerinde; beyin zarında sülük, akrebin nokta nokta ruhu sokması, yolların bir yumak olması, meçhuller caddesi, işlenmedik günah, hoyrat baş, tarihin gözleri, gözüne mil çekilmiş şmâ evler, deli gömleği zaman, donmuş sülük, isli lambalar, atlılar-piyadeler, suya perçin vurmak, gecenin kandillere katran dökmesi, akrebin kısıracında bizi yoğuran kader, filirin fahişesi, dipsizlik gölü, zamanın rakası, sabır memesi, teselli pınarı, ateşten zehir, fikir çilesi, gerçeğin kucağı, o manayı bul da bul, ille İstanbul'da bul, geceleri sümbul kokan, Türkçesi bülbül kokan vb... Fransız edebiyatında saf şiirin kurucusu olan Baudlaire gibi içe dönük , kapalı, esrarlı, manâ dolu sembol ve söyleyişler vardır.(11) Zaman ve mekâna egemen olan sarsılmaz düzeni şu felsefi söyleyişle dile getirmiştir:

*Ben gideyim yol gitsin, ben gideyim yol gitsin
İki yanından aksın, bir sel gibi fenerler*

*Bir nizam ki, eskimez, yıpranmaz, sendelemez
Mekân onu aşamaz, zaman onu delemez*

Şair, şiirinde dilin önemi hakkında şöyle diyor: "Şiirin iç ahengi ve dokusu kelimelerin mânasına ve aralarındaki münasebetin lezzetleşen mizaç tavrı ve duygu halidir."⁽¹²⁾ Yeniya ve yeniliğe koşmayı şöyle açıklıyor:

*Tohum çatlar da bilmem, kafis nasıl çatlamaz
Yeni odur ki, soimaz, pörsümaz, bayatlamaz*

"Şiirde her kelime, kendi zâtı ve öbür kelimelerle nisbeti yönünden şairin gözünde, içine renk renk, çizgi çizgi ve yankı yankı cihanlar sığdırılmış birer esaslı billür zerresidir. Şair bu kelimeleri gözbebeğine ve kulak zarına dayayarak seçer, dizer, kaynaştırır, bütünleştirir; ve bir simyacı hüneryiyle terkiibini tamamlarken, iç şekli, kendi içindeki mânâ heykeline eş olarak, kalıba döker..."⁽¹³⁾ Aydın bir kimlik kazanmanın ve mutlak varlığı anlamının yolu yüksek değerleri öğrenmek ve yaşamaktır. Akılcı bir nesil düşleyen şair, veciz bir anlatımla şöyle sesleniyor:

*Anlamak yok çocuğum, anlar gibi olmak var;
Akıl için son tavır, saçlarını yolmak var.*

Şair: Ben" ve "Mutlak varlık" üzerinde yoğunlaştırdığı ideolojisini tasvir, psikolojik dağlar, düşünce zenginlikleri içinde, canlı ve sade bir dille anlatmayı başarmıştır

"Şiir derin bir çiledir. Acemiliğin ve kolaylığın değil hatta ustalık ve çetinliğin de ötesine geçme cehdini yaşatmaktadır. Üstün bir nizamın sırrına eremeyenler onu başaramazlar."⁽¹⁴⁾

Yazdığı en güzel şiirlerle dilimizi zenginleştiren, güzelleştiren ve düşüncede olduğu gibi, şiirde de dilin felsefesini yapan üstad şair, hak bildiği yolda zaman zaman yalnız yürümüş, zaman zaman Büyük Doğu idealizmi etrafında büyük cemaatleri toplamıştır. İşte O, böylesine bir dil ustası ve aksiyon adamıydı.

KAYNAKLAR:

1. Kısakürek, Necip Fazıl. Çile, İstanbul 1990, s.1,3,12,13,14.
2. Kocahasanoğlu, Osman Selim. Türk Edebiyatında Necip Fazıl Kısakürek, İstanbul 1973, s.2,4,5,7,8,10,11.
3. Banarlı, Nihat Sami. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul 1971, s.6,9.